

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Külli Rõand

Aivi Mänd

ÕPETAJATE KESKKONNAALASED HOIAKUD JA ÕPPETEGEVUSED ROHELISE KOOLI
PROGRAMMIGA LIITUNUD JA MITTELIITUNUD LASTEAEDADES

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Aigi Kikkas, loodusteaduste didaktika nooremlektor

Tartu 2025

Kokkuvõte

Õpetajate keskkonnaalased hoiakud ja õppetegevused Rohelise kooli programmiga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades

Keskkonnateadlikkuse arendamisel koolieelses eas on oluline osa laste väärtuste ja harjumuste kujundamisel. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised on lasteaiaõpetajate keskkonnaalased hoiakud ja õppekasvatustegevused ning milliseid muutusi on kaasa toonud Rohelise kooli programmiga liitumine. Töös kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit koos avatud küsimustiku vastuste kvantitatiivse sisuanalüüsiga. Andmeid koguti veebipõhise struktureeritud küsimustiku kaudu, millele saadi vastuseid 150 õpetajalt üle Eesti. Tulemused näitasid, et õpetajad peavad keskkonnaharidust oluliseks. Rohelise Kooliga liitunud lasteaedade õpetajad olid motiveeritumad ning rakendasid keskkonnateemalisi õppetegevusi struktureeritumalt, samas kui mitteliitunud lasteaedades oli keskkonnaharidus sageli juhuslik ja vähem süstemaatiline.

Võtmesõnad: keskkonnateadlikkus, lasteaiaõpetajate hoiakud, õppekasvatustegevused, Rohelise Kooli programm

Abstract

Teachers' environmental attitudes and educational activities in Eco-School and non-Eco-School kindergartens

The development of environmental awareness in preschool age is an important part of shaping children's values and habits. The aim of this bachelor thesis was to find out what environmental attitudes and educational activities of kindergarten teachers are and what changes have been brought about by joining the Eco-School program. The study used a quantitative research method combined with a quantitative content analysis of the open-ended questionnaire responses. The data was collected through an online structured questionnaire, with answers from 150 teachers across Estonia. The results showed that teachers attach importance to environmental education. Teachers in kindergartens who joined the Eco-School were more motivated and implemented learning activities on the environment more structured, while in non-joined kindergartens, environmental education was often casual and less systemic.

Keywords: environmental awareness, attitudes of kindergarten teachers, educational activities, Eco-School program

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetiline ülevaade.....	5
1.1. Keskkonnaharidus ja keskkonnateadlikkus.....	5
1.2. Keskkonnateadlikkuse kujundamine lasteaia/varases lapsepõlves.....	6
1.2.1. Õpetajate keskkonnaalased hoiakud ja isiklik eeskuju.....	6
1.2.2. Keskkonnateadlikkust toetavad õppe- ja kasvatustegevused.....	6
1.2.3. Rohelise kooli programm keskkonnateadlikkuse kujundajana.....	7
1.3. Uurimisprobleem, eesmärk ja uurimisküsimused.....	8
2. Metoodika.....	9
2.1. Valim.....	9
2.2. Andmekogumine ja mõõtevahend.....	10
2.3. Andmeanalüüs.....	12
3. Tulemused.....	12
3.1. Õpetajate keskkonnaalased hoiakud RKP -ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades.....	12
3.2. Õppekasvatustegevused, millega õpetajad toetavad koolieelses eas laste keskkonnateadlikkuse kujundamist.....	13
3.3. Muutused laste keskkonnateadlikkuse kujundamises peale RKP-ga liitumist.....	14
3.4. Võrdlus RKP-ga liitunute ja mitteliitunud lasteaegade vahel.....	16
4. Arutelu.....	17
4.1. Töö piirangud, praktiline väärtus ja soovitus edasisteks uuringuteks.....	20
Tänuõnad.....	21
Autorsuse kinnitus.....	21
Kasutatud kirjandus.....	22
Lisad	
Lisa 1. Veebipõhine küsimustik	
Lisa 2. Õpetajate keskkonnaalased hoiakud	
Lisa 3. Keskkonnaalased õppe- ja kasvatustegevused	
Lisa 4. Rohelise kooliga liitunud lasteaiaid	

Sissejuhatus

Loodus on inimkonna peamine elukeskkond ja heaolu allikas, mistõttu on oluline tõsta teadlikkust keskkonnahoiust ning säästva eluviisi põhimõtetest (Lace-Jeruma & Birzina, 2019). Loodusvarade piiratus ja keskkonnaprobleemid, näiteks keskkonnareostus ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemine, nõuavad teadlikku ja vastutustundlikku käitumist (Kikas, 2009). Kuigi keskkonnakriis on tõsine, saab selle süvenemist pidurdada jätkusuutlike lahendustega (Andreou, 2020), mis eeldavad muutusi hoiakutes ja käitumises juba varases lapsepõlves. Varakult omandatud teadmised ja väärtused loovad aluse keskkonnateadlikule maailmavaatele, mida toetab alushariduses rakendatav keskkonnaharidus (Lace-Jeruma & Birzina, 2019). Lapse varajases arenguetapis kujunenud teadmised ja hoiakud mõjutavad hilisemat suhtumist loodusesse, mistõttu on lasteaiaõpetajal määrav roll keskkonnateadlikkuse kujundamisel (Abbas, 2020; Mahat *et al.*, 2019).

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava rõhutab, et laps peaks õppima väärtustama ümbritsevat keskkonda, mõistma inimtegevuse mõju loodusele ning tegutsema vastutustundlikult ja säästvalt (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). See eesmärk hõlmab praktilisi oskusi, ning arusaama loodusnähtuste ja inimtegevuse vastastikustest seostest. Õppimine toimub eelkõige mängu ja praktilise kogemuse kaudu (Mahat *et al.*, 2019; Tuuling, 2013), mistõttu on õpetaja loodud õpikeskkond, tema hoiakud ja tegevusviisid määrava tähtsusega, sest just nemad viivad õppekava põhimõtted ellu igapäevases õppe- ja kasvatustöös (Borg & Samuelsson, 2022). Õpetaja eeskuju ja kavandatud tegevused, näiteks loodusvaatlused ja õuesõpe, arendavad laste tähelepanu- ja vaatlusoskusi (Timoštšuk, 2010). Praktilised tegevused ja keskkonnateemalised arutelud toetavad laste säästva käitumise, kriitilise mõtlemise ja probleemide lahendamise oskuse kujunemist (Grodzińska-Jurczak *et al.*, 2006; Mahat *et al.*, 2019).

Keskkonnahariduse olulisust rõhutab ka ÜRO säästva arengu eesmärk 4.7, mille kohaselt tuleb tagada, et kõik õppijad omandavad teadmised ja oskused säästva arengu ja säästva eluviisi kujundamiseks (United Nations, 2015). Seetõttu pööratakse rahvusvahelisel tasandil keskkonnahariduse edendamisele järjest suuremat tähelepanu. Õpetajate eeskuju ja hoiakud keskkonda mõjutavad laste keskkonnateadlikkuse kujunemist, äratades huvi looduse vastu juba varases eas (Timoštšuk, 2010) ning toetavad alushariduse eesmärki kujundada lapsest hooliv ja säästlik tarbija, kes oskab märgata oma tegude mõju ümbritsevale keskkonnale (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Eestis rakendatakse Rohelise Kooli programmi (edaspidi RKP) alates 2016. aastast, toetades keskkonnateemade lõimimist alusharidusse ning pakkudes metoodilisi vahendeid ja koolitusi (Rohelise Kooli programm, s.a.).

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Keskkonnaharidus ja keskkonnateadlikkus

Keskkonnaharidus (edaspidi KH) on õppevaldkond, mille eesmärk on kujundada inimeste teadlikkust, oskusi ja hoiakuid, et nad mõistaksid keskkonna toimimist ning suudaksid tulevikus teadlikult ja vastutustundlikult lahendada keskkonnaprobleeme (Abbas, 2020; Karama, 2016). KH ei piirdu üksnes teadmiste omandamisega, see loob seose inimtegevuse ja looduse vahel ning õpetab lapsi ümbritsevat säästvalt kasutama (Andreou, 2020; Grodzińska-Jurczak *et al.*, 2006). Eestis on KH olnud haridussüsteemi lahutamatu osa alates 1996. aastast, mil riiklikusse õppekavasse lisati kestlikku arengut toetavad põhimõtted. Nimetatud põhimõtted on kooskõlas ÜRO säästva arengu eesmärkidega (United Nations, 2015) ning kajastuvad ka Rohelise Kooli programmis, mida on Eestis rakendatud alates 2016. aastast paljudes koolieelsetes lasteasutustes (Rohelise Kooli programm, s.a.).

Kaasaegne KH peab olema kohandatud erinevatele vanuserühmadele ning tagama elukestva õppe võimalused. Igale lasteaiarühmale võiks anda oma keskkonnaga seotud vastutusala, sealjuures kasvavad vastutuse määr ja raskusaste koos vanusega (Jõgi *et al.*, 2024). Õppekavade, õppematerjalide ja metoodikate terviklik rakendamine toetab arusaama sellest, kuidas erinevad eluvaldkonnad mõjutavad keskkonda ning kuidas viimane omakorda mõjutab inimtegevust (Abbas, 2020; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008). Lisaks on oluline, et KH ei jääks ainult formaalse hariduse raamidesse, vaid seda toetaks ka mitteformaalne õpe, hõlmates loodushariduskeskusi, keskkonnaprojekte ning kogukonnapõhiseid algatusi, mis aitavad lastel praktiliselt mõista ja väärtustada loodust (Kliimaministerium, s.a.). KH loob tugeva aluse laste keskkonnateadlikkuse kujunemisele, mis on oluline samm vastutustundliku ja jätkusuutliku käitumise arendamisel.

Keskkonnateadlikkus tähendab inimeste teadlikkust loodust mõjutavatest probleemidest, arusaamist inimtegevuse mõjust ümbritsevale ning motivatsiooni tegutseda selle säilitamise ja kaitsmise nimel (Loodusveeb, 2024). Laste loodussõbralik käitumine mängib olulist rolli jätkusuutliku arengu edendamisel, aidates neil mõista, kuidas inimtegevus mõjutab looduskeskkonda (Abbas, 2020). Keskkonnateadlikkuse arendamine aitab lastel paremini aru saada oma rollist looduse hoidmisel ning sellest, kuidas nende isiklik käitumine võib mõjutada ümbritsevat elukeskkonda (Abbas, 2020). Tähtis roll laste teadlikkuse kujundamisel lasub täiskasvanutel, eelkõige õpetajatel ja lapsevanematel, kes suunavad lapsi tegema oskuslikke valikuid ning toetavad kestlike hoiakute ja harjumuste kujunemist (Borg & Samuelsson, 2022).

1.2. Keskkonnateadlikkuse kujundamine lasteaias/varases lapsepõlves

1.2.1. Õpetajate keskkonnaalased hoiakud ja isiklik eeskuju

Keskkonnaalased hoiakud näitavad õpetaja isiklikku suhtumist loodusesse, keskkonnakaitssesse ja jätkusuutlikkusse ning valmisolekut rakendada loodust hoidvaid põhimõtteid. Hoiakud kujunevad elukogemuste, hariduse ja sotsiaalsete tegurite koosmõjul, olles tihedalt seotud inimese väärtushinnangute ja maailmavaatega (Ardoin & Bowers, 2020). Õpetajatel on KH rakendamisel keskne roll, kuna nende hoiakud, teadmised ja õpetamismeetodid mõjutavad otseselt seda, milliseks kujunevad laste esimesed suhted looduskeskkonnaga (Buldur & Ömeroğlu, 2018). Uuringud on näidanud, et KH saanud õpetajad ilmutavad positiivsemaid hoiakuid ja suuremat teadlikkust keskkonnaküsimustes. Kui õpetajate professionaalset arengut toetavad praktilised koolitused ja meetodilised juhised (Abbas, 2020; Jõgi *et al.*, 2024; Kavak & Deretarla Gül, 2023; Türkoğlu, 2019; Yurttaş *et al.*, 2022), väljendub see ka igapäevases õppetöös keskkonnateemade teadlikumas ja mitmekesisemas lõimimises (Erşan & Öner, 2022).

Kuigi enamik õpetajaid tunnistab KH olulisust, tunnevad paljud neist ebakindlust keerulisemate teemade, näiteks kliimamuutuste käsitlemisel, mille tõttu need teemad jäetakse sageli õppetöös tahaplaanile (Jõgi *et al.*, 2024). Ebakindlust võib süvendada ka õpetajate piisavate teadmiste ja praktiliste oskuste puudumine, mis omakorda vähendab nende huvi ja valmisolekut keskkonnateemadega süvitsi tegeleda (Skarstein & Ugelstad, 2020). Seetõttu on oluline, et riiklik õppekava sisaldaks selgemalt sõnastatud keskkonnateemalisi eesmärke ning õpetajatele pakutaks sihipäraseid koolitusi, mis aitaksid neil keskkonnateemasid enesekindlamalt ja tõhusamalt käsitleda ning keskkonnaharidust süsteemsemalt ja praktilisemalt rakendada (Constantin *et al.*, 2024; Jõgi *et al.*, 2024; Toprak *et al.*, 2023; Yalcin *et al.*, 2016). Bandura (1977) sotsiaalse õppimise teooria kohaselt kujunevad laste käitumismustrid ja hoiakud suuresti läbi eeskujude, mistõttu on lasteaiaõpetajate hoiakutel ja igapäevastel valikutel keskne roll laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel (Erşan & Öner, 2022; Toprak *et al.*, 2023).

1.2.2. Keskkonnateadlikkust toetavad õppe- ja kasvatustegevused

KH lasteaias ei piirdu ainult teoreetiliste teadmiste edastamisega, vaid hõlmab ka praktilisi tegevusi, näiteks loodusvaatlusi, jäätmete sorteerimist ja ressursside säästmist, mis aitavad lastel õppida läbi kogemuse ning mõista ja väärtustada looduskeskkonda (Borg, 2019; Timoštšuk, 2010). Praktiline keskkonnateadmiste ja -teadlikkuse rakendamine on KH jätkusuutlikkuse võti, kuna see võimaldab lastel luua isiklikke kogemusi ja tugevdada sidet loodusega (Girgin & Yüksel, 2020). Türgis ja Norras läbi viidud võrdlev uuring (Abbas, 2020), mis põhines 13 lasteaiaõpetaja ja/või juhataja

intervjuul, näitas samuti, et kogemusõpe ja loodusvaatlused on kesksed meetodid laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel.

Keskkonnateemade teadlik lõimimine õuesõppe ja praktiliste tegevuste kaudu, sealhulgas looduses mängimine, arendab varajases eas laste keskkonnateadlikkust, empaatiat, tähelepanu- ja suhtlusoskusi, toetab jätkusuutliku mõtteviisi ning tugevdab sidet loodusega (Skarstein & Skarstein, 2020; Torquati *et al.*, 2013; Yurttaş *et al.*, 2022). Püsiva positiivse mõju saavutamiseks on vajalik, et õuesõpet rakendataks järjepidevalt, mitte ainult projektipõhiselt (Ardoin & Bowers, 2020). Motiveeritud lasteaiaõpetaja leiab mitmeid võimalusi, kuidas lõimida õuesõpet erinevatesse õppevaldkondadesse (Brügge *et al.*, 2008; Rohelise Kooli programm, s.a.). Kõige sagedamini kasutatakse õuesõpet loodusvaldkonnas, kuid see sobib hästi ka keele- ja kõnearenduseks, matemaatiliste oskuste kujundamiseks ning liikumis- ja kunstitegevusteks. Seega õuesõpe toetab õppevaldkondade vahelist lõimimist ning aitab kujundada lapses loovust, tähelepanuoskust ja loodust väärtustavat mõtteviisi (Brügge *et al.*, 2008).

Keskkonnahariduses on lisaks õuesõppele oluline käsitleda taaskasutust, säästvat tarbimist ja aiandust. Praktilised tegevused, näiteks jäätmete sorteerimine, vanade materjalide taaskasutus ja kompostimine, aitavad lastel mõista oma tegude mõju keskkonnale ning arendavad vastutustunnet (Heng *et al.*, 2024; Torquati *et al.*, 2013). Uuringud näitavad, et aiandusega tegelevad lapsed suhtuvad loodusesse hoolivamalt ja mõistavad paremini säästva eluviisi tähendust (Yurttaş *et al.*, 2022). Kuigi loodushoidlikke tegevusi viiakse lasteaias läbi erinevatel viisidel, võivad piiratud ressursid, näiteks sobivate õppematerjalide, vahendite ja aja puudus ning õpetajate vähene ettevalmistus raskendada keskkonnahariduse järjepidevat rakendamist (Erşan & Öner, 2022; Torquati *et al.*, 2013). Seetõttu püütakse erinevates riikides välja töötada hariduslikke programme, mis toetavad säästva arengu põhimõtteid ning õpetavad noorema põlvkonna liikmeid mõistma oma rolli keskkonna kaitsmisel (Girgin & Yüksel, 2020).

1.2.3. Rohelise kooli programm keskkonnateadlikkuse kujundajana.

Rohelise Kooli programm (edaspidi RKP) on tõhus lähenemisviis keskkonnahariduse integreerimisel koolieelsetes lasteasutustes, pakkudes lasteaedadele süsteemseid ja praktilisi võimalusi loodust hoidvate teemade käsitlemiseks igapäevaelus (Roheline Kool, s.a.). Programm toetab õpetajaid sihipäraste õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ning aitab lastel kujundada keskkonnateadlikke hoiakuid ja säästva eluviisi harjumusi. RKP rõhutab, et lisaks osalemisele praktilistes tegevustes mõjutavad laste keskkonnateadlikkuse kujunemist ka õpetajate hoiakud ja väärtused. RKP eesmärk on kaasata lapsi, õpetajaid kui ka kogukonda keskkonnaprobleemide lahendamisse ning kestliku mõtteviisi edendamisse nii kohalikul kui globaalsel tasandil (Gough *et*

al., 2020). Eestis toetavad programmi rakendamist SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ning Tartu Loodusmaja, pakkudes õppematerjale ja koolitusi, mis aitavad õpetajatel süvendada keskkonnaharidust (Rohelise Kooli programm, *s.a.*).

RKP keskendub olulistele teemadele, sealhulgas bioloogilise mitmekesisuse säilitamisele, jäätmete vähendamisele ja taaskasutusele, vee- ja energiasäästule ning loodushoiuga seotud väärtuste kujundamisele (Somwaru, 2016). Õpetajate sõnul aitavad RKP spetsiaalsed õppesisud, visuaalsed materjalid ja hariduslikud mängud, mis vastavad laste vanusele ja arengule, muuta õpetamise lõbusamaks ja tõsta jäätmevaba eluviisi ning taaskasutuse teadlikkust (Bulut, 2020). Järjepidevad ja süsteemselt rakendatavad tegevused toetavad laste keskkonnateadlikkuse kujunemist. Seega terviklik ja eesmärgipärane lähenemine loob eeldused selleks, et lapsed kasvaksid vastutustundlikeks ja loodust hoidvateks inimesteks. Õpetajate isiklikud kogemused ja tõlgendused programmist mängivad olulist rolli selles, kuidas RKP-d tegelikult õppetöös rakendatakse.

1.3. Uurimisprobleem, eesmärk ja uurimisküsimused

Viimasel aastakümnel on Eestis hakatud üha enam väärtustama laste keskkonnateadlikkuse kujundamist. Just varajases eas omandatud väärtushinnangud, hoiakud ja harjumused mõjutavad laste hilisemat suhtumist ja käitumist looduses. Lasteaedades kasutatakse järjest enam RKP-d, mis toetab õpetajaid keskkonnateemade lõimimisel õppe- ja kasvatustegevustesse. Kuigi RKP pakub meetodilist tuge ja suuniseid, on autoritele teadaolevalt varasemalt vähe uuritud, kuidas õpetajad ise tajuvad programmi mõju oma teadmiste ja igapäevastele tegevustele. Samas määravad just õpetajate hoiakud ja valmisolek selle, kui edukalt suudetakse keskkonnateemasid rakendada ning kuidas toetada laste keskkonnateadlikkuse kujunemist. Õpetajate hinnangute uurimine aitab mõista mil määral programm tegelikult rakendub ja kus õpetajad vajaksid enim tuge või juhendmaterjale.

Käesoleva uurimistöö probleemiks on ülevaate puudumine õpetajate hinnangutest RKP-ga kaasnenud muutustele. Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised on lasteaiaõpetajate keskkonnaalased hoiakud ja õppekasvatustegevused ning milliseid muutusi on kaasa toonud Rohelise kooli programmiga liitumine. Uuringu tulemused võivad aidata kaasa, kas programmi täiustamisele või laiemale rakendamisele lasteaedades, et toetada laste keskkonnateadlikkuse kujundamist koolieelses eas. Eesmärgist lähtuvalt sõnastati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on lasteaiaõpetajate keskkonnaalased hoiakud Rohelise Kooli programmiga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades?
2. Milliste õppe- ja kasvatustegevuste kaudu toetavad õpetajad koolieelses eas laste keskkonnateadlikkuse kujundamist?

3. Milliseid muutusi laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel on õpetajate hinnangul kaasa toonud Rohelise Kooli programmiga liitumine?
4. Millised erinevused esinevad RKP-ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedade õpetajate keskkonnaalastes hoiakutes ja õppe-kasvatustegevustes õpetajate hinnangul?

2. Metoodika

Käesolev uurimus viidi läbi Eestis RKP-ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedade õpetajate seas. Töös kasutati kvantitatiivset lähenemisviisi, mis võimaldab suurema valimi korral muuta sõnalised vastused numbrilisteks andmeteks, ning esitada tulemused arvulise kokkuvõttega, mida saab statistiliselt analüüsida (Õunapuu, 2014).

2.1. Valim

Uurimuse läbiviimiseks kasutati juhuslikku kihtvalimit, mis võimaldas valida töö eesmärgist sõltuvalt kõige sobivamad uuritavad (Rämmer, 2014). Esmase valimi moodustasid 60 lasteaeda – 30 RKP-ga liitunud ja 30 mitteliitunud lasteaeda. Andmed uurimusse valitud lasteaedade kohta saadi Eesti Hariduse Infosüsteemist (Eesti Hariduse Infosüsteem, 2023) ja Rohelise Kooli veebilehelt (Rohelise Kooli programm, *s.a.*). Valim moodustati eesmärgiga tagada võimalikult lai esindatus, lasteaiad valiti proportsionaalselt maakondade suuruse järgi ning kaasati nii linna- kui ka maapiirkondade esindajaid.

Valimisse kuuluvatele lasteaedade juhtidele saadeti e-posti aadressidele küsimustiku veebilink ning selgitav kaaskiri üleskutsega lasteaiadõpetajatele uurimuses osalemiseks. Õpetajate arv lasteaedades võis erineda, kuna vastajate täpset arvu ei olnud ette antud. Vastanute arvu mõjutas nii lasteaedade juhtkonna valmisolek edastada küsimustik õpetajatele kui ka õpetajate motivatsioon ja ajaline võimalus küsimustikule vastata. Kuna esialgne vastajate arv jäi väikeseks, lisati Eesti Hariduse Infosüsteemist (Eesti Hariduse Infosüsteem, 2023) veel 25 lasteaeda ning postitati küsitluse link Facebooki gruppidesse „Lasteaednike ideed“ ja „Õpetajalt Õpetajale õppematerjalid“, kasutades mugavusvalimit. Mugavusvalim andis võimaluse uurida kõige kergemini ligipääsetavaid ja kättesaadavaid uuritavaid (Õunapuu, 2014).

Küsimustikule vastas 150 osalejat, vastuseid tuli kõikidest maakondadest. Enim vastajaid oli Harjumaalt 40 (26,7%) ja Tartumaalt 28 (18,7%). Vähim vastuseid saadi Hiiumaalt ja Läänemaalt, kus vastajaid oli mõlemas maakonnas 1 (0,7%). Piirkondlikult laekus vastuseid peaaegu võrdselt, maapiirkonnast 50,7% (n = 76) ja linnapiirkonnast 49,3% (n = 74). RKP-ga liitunud lasteaedadest oli vastajaid 61 (40,7%) ja mitteliitunud lasteaedadest 89 (59,3%). Vastajate keskmine vanus oli

46,0 aastat (SD = 11,35; MIN = 24 aastat, MAX = kuni 60 aastat). Osalejate keskmiseks tööstaažiks kujunes 11,14 aastat (SD = 6,28; MIN = alla 1 aasta, MAX = 15 aasta). Kõige enam omasid vastanud kõrgharidust 59,33% (n = 89) või rakenduslikku kõrgharidust 13,33% (n = 20), kõrgharidust omandamas oli 5,33% (n = 8) ning magistrikraadi omasid 1,33% (n = 2) vastajatest.

2.2. Andmekogumine ja mõõtevahend

Käesolevas uurimuses kasutati andmete kogumiseks struktureeritud veebipõhist küsimustikku (vt Lisa 1), mis koostati lähtudes uurimistöö eesmärgist ja uurimisküsimustest. Küsimustiku koostamisel tugineti varasematele teadusartiklitele, mis käsitlevad õpetajate keskkonnaalaseid hoiakuid ja keskkonnateadlikkust (Abbas, 2020; Bulut, 2020; Erşan & Öner, 2022) ning Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuringu tulemustele (Tallinna Ülikool & Turu-uuringute AS, 2024), et tagada küsimuste asja- ja ajakohasus. Andmete kogumine toimus Google Forms keskkonnas. Küsimustik saadeti elektroonse lingina lasteaedade direktoritele või õppejuhtidele, kes edastasid selle oma asutuses töötavatele õpetajatele. Kokku sisaldas küsimustik 23 küsimust: neli vabavastusega, neliteist valikvastustega ning viis skaalaküsimust. Taustaandmeid (näiteks vanus, haridus, tööstaaž, maakond, piirkond (maa/linn) ja RKP-ga liitumise staatus) koguti suletud küsimuste kaudu. Põhiküsimused olid koostatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks.

Põhiküsimustiku esimese osaga sooviti välja selgitada lasteaiaõpetajate hinnanguid oma keskkonnateadlikkusele ning kuidas need mõjutavad laste keskkonnateadlikkuse kujundamist. Selleks sisaldas küsimustik nelja küsimust (7a, 7b, 8, 9). Kasutati ühte avatud, ühte valikvastusega ja kahte skaalaküsimust. Avatud küsimusega (7a) sooviti teada saada, milliseid väärtusi ja hoiakuid õpetajad seostavad keskkonnateadlikkusega. Skaalaküsimuses (7b) paluti hinnata enda keskkonnateadlikkust 10-pallisel skaalal, kus skaala väärtused olid järgmised (1 – ei tea üldse, 10 – olen väga teadlik), mis võimaldas oma teadlikkust täpsemalt hinnata. Valikvastustega küsimuses (8) sooviti teada saada, kui suurel määral mõjutab vastaja hinnangul õpetaja hoiak keskkonda laste keskkonnateadlikkuse kujunemist. 9. küsimuses paluti õpetajatel hinnata oma motivatsiooni keskkonnahoidlikuks käitumiseks. Selleks esitati 7 väidet, mida hinnati 6-pallisel Likert-tüüpi skaalal (1 – üldse ei ole nõus, 6 – täiesti nõus). Väidete eesmärk oli saada ülevaade, mis motiveerib õpetajaid keskkonnahoidlikult käituma.

Põhiküsimustiku teine osa keskendus keskkonnaalastele õppe- ja kasvatusgevustele, nende sagedusele ja mõjule laste keskkonnateadlikkuse kujunemisele. Selleks esitati seitse küsimust (küsimused 10–16), mis koosnesid ühest avatud, neljast valikvastusega ja kahest skaalapõhisest küsimusest. Skaalaküsimused (küsimused 10 ja 14) võimaldasid hinnata keskkonnahariduse vajalikkust 5-pallisel Likerti skaalal (1 – ei pea vajalikuks, 5 – pean väga vajalikuks) ja tegevuste

mõju laste teadlikkusele 5-pallisel Likerti skaalal (1 – väga väike mõju, 5 – väga suur mõju). 11. valikvastustega küsimuses paluti õpetajatel valida viie etteantud väite hulgast sobivad, mis nende arvates kõige paremini kirjeldavad õpetaja rolli laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel. 12. küsimuses hindasid õpetajad kui tihti nad keskkonnaalaseid õppe- ja kasvatustegevusi läbi viivad 6-pallisel sagedusskaalal (1 – ei tee üldse, 6 – viib läbi igapäevaselt), mis võimaldas saada ülevaate keskkonnahariduse rakendamise regulaarsusest ja mitmekesisusest. Avatud küsimus (13) andis võimaluse lisada õpetajate poolt rakendatavaid täiendavaid tegevusi. Küsimused 15 ja 16 keskendusid RKP- ga mitteliitunud lasteaedadele, uurides mitteliitumise põhjuseid ja võimalikke kaalutlusi liitumiseks.

Küsimustiku kolmanda osa eesmärk oli hinnata RKP mõju õpetajate keskkonnaalastele teadmistele ning õppe- ja kasvatustegevustele, võrreldes olukorda enne ja pärast liitumist. Mõju hindamiseks esitati seitse küsimust (17–23), millest viis olid valikvastustega ja kaks avatud küsimust. 17. valikvastustega küsimusega sooviti teada, kuivõrd õpetajad tunnevad, et nende teadmised ja tegevused keskkonnahariduses on muutunud pärast RKP-ga liitumist. Küsimuses 18 esitati kuus väidet, mille abil said õpetajad välja tuua, milliseid muutusi liitumine on kaasa toonud lasteaia keskkonnaalasesse tegevustesse. 19. avatud küsimuses paluti kirjeldada uusi keskkonnahoidlikke tegevusi, mida varem ei tehtud. 20. küsimusega sooviti teada, kas õpetajate arvates on laste keskkonnahoidlikus käitumises ja jätkusuutlikes harjumustes toimunud positiivseid muutusi. Hindamaks, millised konkreetseid muudatusi õpetajad on märganud laste igapäevases käitumises esitati 21. küsimuses 7 valiku varianti, kus õpetajad said valida kõik sobivad variandid. Küsimused 22 ja 23 andsid võimaluse anda isiklikke hinnanguid RKP olulisema mõju kohta laste keskkonnahoidlikule käitumisele ja jätkusuutlikele harjumustele ning RKP pikaajalisse mõjusse.

Küsimustiku arusaadavuse ja sobivuse hindamiseks viidi läbi pilootküsitlus. Pilootuuringu järel viidi küsimustikus sisse vajalikud täiendused ja parandused, et tagada küsimuste selgus ja usaldusväärsus. Näiteks muudeti küsimuse „Kuidas hindate väiteid, mis kirjeldavad teie motivatsiooni keskkonnahoidlikuks käitumiseks“ vastuse variantide sõnastust selgemaks, samuti lisati küsimusele „Kuidas teie hinnangul õpetaja hoiak keskkonda mõjutab laste keskkonnateadlikkuse kujunemist“ juurde vastusevariant „ei oska öelda“. Pilootküsitluses osales viis õpetajat, kes valimisse ei jäänud.

Küsimustik oli avatud 23.01.–10.02.2025, küsimustikule vastamine võttis aega keskmiselt 15 minutit. Osalemine oli vabatahtlik ja anonüümne, tulemused esitati üldistatult ning isikutuvastust võimaldavat infot ei kogutud (Hea teadustava, 2023). Eetilistel kaalutlustel säilitavad uurijad küsimustiku tulemusi peale bakalaureusetöö kaitsmist maksimaalselt kuu aega, mille möödumisel kõik andmed kustutatakse (Hea teadustava, 2023).

2.3. Andmeanalüüs

Kogutud andmeid analüüsiti kvantitatiivsete meetoditega, kasutades kirjeldavat ja võrdlevat andmeanalüüsi. Andmetöötluseks kasutatakse Microsoft Exceli (Version 2502 Build 16.0.18526.20168), andmete analüüsimiseks need korrastati ja kodeeriti MS Exceli programmis, et tagada analüüsi täpsus ja objektiivsus. Seejärel analüüsiti taustaandmeid andmetöötlusprogrammis JASP 0.19.3 (JASP Team, 2025), avatud küsimuste vastuseid analüüsiti kvantitatiivse sisuanalüüsi abil programmis QCMap (Mayring, 2022), kus sisult sarnased sõnad ja fraasid koondati kokku. Nende põhjal loodi esmased koodid ja arvutati nende esinemissagedused. Vastuste põhjal tehti ribadiagrammid MS Excelis. Kodeerimise viisid läbi töö autorid eraldi üksteisest sõltumatult ning tulemuste ühtlustamiseks võrreldi omavahel saadud tulemusi. Saadud andmete esitamiseks kasutati sagedustabeleid, aritmeetilisi keskmisi, standardhälvet ning protsentuaalseid jaotusi. RKP-ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedade võrdlemiseks kasutati JASP programmis Mann-Whitney U-testi, kuna võrreldi kahe rühma õpetajate hinnanguid ning andmed ei olnud normaaljaotusega.

3. Tulemused

Selles peatükis antakse ülevaade andmeanalüüsi tulemustest. Tulemused esitatakse uurimisküsimuste kaupa.

3.1. Õpetajate keskkonnaalased hoiakud RKP -ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades

Avatud küsimusele saadi kokku vastuseid 278, vastajad said välja tuua mitmeid keskkonnateadlikku inimest kirjeldavaid omadusi. Kõige sagedamini nimetati looduse hoidmist ja empaatilist suhtumist keskkonda, mida tõi esile 60,7% vastanutest ($n = 91$). Väiksem osa õpetajatest pidas oluliseks kohusetundlikkust, eeskujuks olemist ning vastutustundlikkust 6,0% ($n = 9$). Täpsem ülevaade õpetajate hinnangutest (Lisa 2, Joonis 1). Enda keskkonnateadlikkust hindasid RKP-ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedade õpetajad 10-palli süsteemis 7,67 ($SD = 1,37$; $MIN = 4$; $MAX = 10$).

Küsimusele, kuidas õpetaja hoiak keskkonda mõjutab laste keskkonnateadlikkuse kujunemist, vastasid 93,3% ($n = 140$), et õpetaja hoiak mõjutab oluliselt laste keskkonnateadlikkuse kujunemist, 5,3% ($n = 8$) leidis, et mõjutab vähesel määral ja 1,3% ($n = 2$) ei osanud seisukohta võtta. Keegi vastanutest ei arvanud, et õpetaja hoiak üldse ei mõjuta laste keskkonnateadlikkust. Vastuste jaotus ($M = 3,91$; $SD = 0,41$) viitab vastajate ühtsele arvamusele.

Õpetajate motivatsiooni keskkonnahoidlikuks käitumiseks uuriti seitsme väite abil. Vastajad said valida igale väitele sobiva hinnangu. Küsimustiku tulemused näitavad, et õpetajad peavad kõige olulisemaks keskkonnahoidlikku käitumist 93% ($n = 139$). Väga vähesed õpetajad näevad

keskkonnahoidlikku käitumist enesehuvist lähtuvana 25% (n = 37) ega tunnetas selles otsest isiklikku kasu 3% (n = 5). Ülevaade tulemuste jaotusest on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Õpetajate motivatsiooni kirjeldavad väited (N = 150)

Väited, mis kirjeldavad teie motivatsiooni keskkonnahoidlikuks käitumiseks	Nõus %*	Nii ja naa %*	Ei ole nõus %*
Peaaegu keskkonda hoidvat käitumist oluliseks	93	7	0
Tunnen ennast hästi, kui panustan keskkonna heaks	90	10	0
Tunnen end halvasti, kui ei tee midagi keskkonna heaks	57	39	4
Panustan keskkonna heaks, sest tahan, et minu tegevusi märgataks ja väärtustataks	25	40	35
Minu panus keskkonna heaks on minu arvates vähe märgatav	23	59	18
Käitun keskkonda hoidvalt, sest soovin vältida teiste halvaks panu	6	38	83
Mulle tundub, et keskkonda hoidvast käitumisest ei ole mulle otsest kasu	3	43	54

Märkused. %* – tähistab liidetud positiivsete hinnangute protsenti („5 – nõus“ ja „6 – täiesti nõus“), negatiivsete hinnangute protsenti („2 – ei ole nõus“ ja „1 – üldse ei ole nõus“) ning neutraalsete hinnangute protsenti („4 – pigem nõus“ ja „3 – pigem ei ole nõus“).

3.2. Õppekasvatustegevused, millega õpetajad toetavad koolieelses eas laste keskkonnateadlikkuse kujundamist

Sissejuhatava küsimusega uuriti, kui vajalikuks peavad õpetajad koolieelses eas laste keskkonnateadlikkuse kujundamist. Ilmnes, et enamik vastanutest 76,7% (n = 115) peab väga oluliseks, andes maksimaalseks hinnanguks 5, vastajatest 20,7% (n = 31) pidas tähtsaks, andes hinnanguks 4. Mõningase tähtsuse omistas valdkonnale 2,7% (n = 4) vastajatest, andes hindeks 3. Ükski vastaja ei hinnanud valdkonda väheoluliseks ega ebaoluliseks (hindegas 1 või 2).

Tegevused ja lähenemisviisid, mida õpetajad peavad oluliseks laste keskkonnateadlikkuse toetamisel. Kõige suurema osakaalu, 96,7% (n = 145), sai õpetajate seas väide, et nad osaleksid lastega koos keskkonnateemade uurimisel ja avastamisel, vastajatest ainult 0,7% (n = 1) leidis, et ei saa laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel midagi teha. Täpsemad andmed on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Õpetaja roll laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel (N = 150)

Õpetaja roll laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel	%*
Õpetaja osaleb lastega koos keskkonnateemade uurimisel ja avastamisel	96,7
Õpetaja loob tingimused ja võimalused, kuid laseb lastel ise aktiivselt õppida ja avastada	90,0
Õpetaja juhivad laste arutelusid ja suunab laste mõtteid keskkonnateemadel	81,3
Õpetaja juhendab ja määrab kindlaks tegevused ja õppeprotsessi	48,7
Õpetaja ei saa laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel midagi teha	0,7

Märkused: Vastajad said valida kõik sobivad väited. %* – tähistab väitega nõustunute osakaalu vastajate koguarvust.

Seejärel uuriti õpetajate hinnangud kõige sagedamini kasutatavatele keskkonnaalastele õppe- ja kasvatustegevustele laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Kõige sagedamini läbiviidavaks tegevuseks osutus säästliku tarbimise õpetamine 67% (n = 100), ning kõige harvemini tehtav tegevus 28% (n = 42) oli keskkonnamängud. Tabelis 3 on esitatud täpsem ülevaade tegevuste sagedustest.

Tabel 3. Keskkonnaalaste õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimise sagedus (N = 150)

	Igapäevaselt %*	1 kuni 2 korda nädalas** %*	Kord kuus %*	Harvem %*	Ei tee üldse %*
Säästliku tarbimise õpetamine	66,7	9,3	8,7	8,0	2,0
Looduse vaatlemine	58,0	33,3	6,7	2,0	0,0
Prügi sorteerimise õpetamine	57,3	15,3	10,7	16,7	1,3
Taaskasutus ja ringlussevõtt	41,3	23,3	22,0	12,7	2,0
Loodusfilmide ja raamatute vaatamine	20,0	51,3	19,3	11,3	0,7
Taimede kasvatamine	14,7	12,7	9,7	65,3	0,0
Keskkonnamängud	5,3	40,7	26,0	28,0	2,0

Märkused: Üks kuni kaks korda nädalas** – kokku on liidetud küsimustiku tulemused „1 kord nädalas“ ja „2 korda nädalas“. %* – tähistab väitega nõustunute osakaalu vastajate koguarvust.

Avatud küsimusele anti kokku vastuseid 217, kuna vastajad (n = 111) said nimetada rohkem kui ühe tegevuse. Enim nimetatud lisategevuseks oli prügi korjamine ja sorteerimine, mida valiti 57 korral (26,3%, kõigist vastustest), harvemini mainiti loomade, lindude ja putukate eest hoolitsemist, mida mainiti 10 korral (4,6%). Ülevaade lisategevuste vastuste sagedustest ja jaotusest on esitatud joonisel 2 (vt Lisa 3, Joonis 2).

3.3. Muutused laste keskkonnateadlikkuse kujundamises peale RKP-ga liitumist

Järgmised küsimused oli suunatud RKP- ga liitunud lasteaedade õpetajatele. RKP mõju lasteaiaõpetajate keskkonnaalastele teadmistele ja tegevustele hinnati küsimuse kaudu, kus vastajad võrdlesid olukorda enne ja pärast programmiga liitumist. Tulemuste põhjal leidis 27,1% (n = 70) õpetajatest, et muutused on olnud olulised, vastajatest 41,4% (n = 70) märkis, et muutused on toimunud mõningal määral ja 10% (n = 70) ei täheldanud erinevust ning 17,1% (n = 70) ei osanud seisukohta võtta.

Et teada saada, millised muutused on toimunud RKP-ga liitumise järel lasteaia keskkonnaalastes tegevustes, esitati 6 väidet. Õpetajate hinnangul oli kõige levinumaks positiivseks muutuseks uute tegevusideede ja praktiliste tegevuste lisandumine õppeprotsessi 83,3% (n = 50),

ning kõige harvemini märgiti laste keskkonnahoiu järgimise paranemist, mida kinnitas 73,3% (n = 44) õpetajatest. Ülevaade muutustest pärast RKP-ga liitumist tabelis 4.

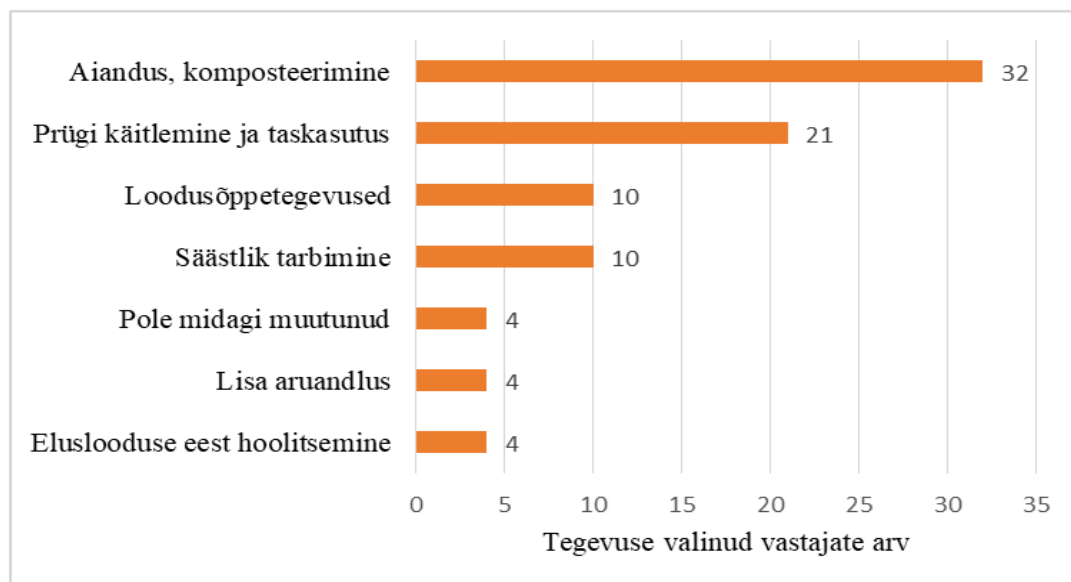
Tabel 4. RKP-ga liitumise mõju lasteaia keskkonnaalastele tegevustele (n = 60)

	%*
Toonud juurde uusi tegevusi ja praktilisi tegevusi õppeprotsessi	83,3
Suurendanud laste ja personali teadlikkust keskkonnateemadest	80,0
Parandanud laste kaasatust keskkonnateemadesse	80,0
Toetanud jätkusuutlikke harjumusi igapäevastes tegevustes	80,0
Kaasanud lapsevanemaid keskkonnaalastesse tegevustesse	76,7
Parandanud laste keskkonnahoiu järgimist	73,3

Märkused: Vastajad said valida kõik sobivad väited. Tabelis on välja toodud vastajate arv ja %* – tähistab vastustega nõustujate osakaalu protsentides.

Lisaks paluti õpetajatel välja tuua uued keskkonda hoidvad tegevused, mida enne RKP-ga liitumist ei tehtud. Avatud küsimusele anti kokku 85 vastust 52 õpetaja poolt. Kõige sagedamini nimetati aiandust ja komposteerimist 37,6% (n = 32) ja prügi sorteerimist 24,7% (n = 21), kõige harvemini toodi välja eluslooduse eest hoolitsemist ja lisa aruandlust, mõlemaid tegevusi valis 4,7% (n= 4) vastajat. Ülevaade nimetatud tegevustest on esitatud joonisel 1.

Joonis 1. RKP-ga liitumise järel lisandunud keskkonnahoidlikud tegevused (n = 52)

Küsimusele, kas RKP-ga liitumine on võrreldes varasema ajaga muutnud laste keskkonnahoidlikku käitumist ja jätkusuutlikke harjumusi vastas kokku 59 õpetajat. Neist 81,4% (n = 48) kinnitas programmi positiivset mõju, samas kui 18,6% (n = 11) ei täheldanud märgatavat muutust.

Selgitamaks RKP mõju laste keskkonnateadlikkusele ja jätkusuutlikele harjumustele igapäevaelus, valisid 62 RKP-ga liitunud õpetajat esitatud väidete seast nende hinnangul sobivad variandid. 216 vastuse seast oli kõige sagedamini valitud väide 82, 3% (n = 51) „Lapsed teadvustavad prügi sorteerimise tähtsust”, kuid oli ka neid, kes ei osanud välja tuua ühtegi muutust 12,9% (n = 8). Täpsem ülevaade õpetajate hinnangutest on välja toodud tabelis 5.

Tabel 5. RKP mõju laste keskkonnateadlikkusele ja jätkusuutlikele harjumustele igapäevaelus (n = 62)

Hinnang Rohelise kooli programmi mõjule	%*
Lapsed teadvustavad prügi sorteerimise tähtsust	82,3
Lapsed tunnevad rohkem huvi loodushoiuteemade vastu	69,4
Lapsed säästavad teadlikumalt vett ja energiat	66,1
Lapsed osalevad innukamalt loodusega seotud õpitegevustes	59,7
Lapsed arutlevad keskkonnaküsimuste üle ja jagavad neid teadmisi ka kodus	51,6

Märkused: Vastajad said valida kõik sobivad väited. %* – Tabelis on vastustega nõustujate osakaal esitatud protsentides.

Avatud küsimusele RKP kõige olulisema mõju kohta saadi 47 vastust, kus õpetajad tõid enim esile laste keskkonnateadlikkuse tõusu 48,9% (n = 23). Kõige harvemini mainiti lisaaruandluse suurenemist, mida märkis vaid üks vastaja 2,1% (n = 1). Täpsem ülevaade on välja toodud (Lisa 4, Joonis 4).

3.4. Võrdlus RKP-ga liitunute ja mitteliitunud lasteaedade vahel.

Õpetajate hinnang enda keskkonnateadlikkusele ei erinenud statistiliselt oluliselt RKP- ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedade vahel ($U = 2578,500$; $p = 0,592$). Õpetajate hinnangud keskkonnaalaste hoiakute kohta olid ühtlased, Mann-Whitney U testi tulemused näitavad, et kahe grupi erinevus ei olnud statistiliselt oluline $U = 2718,500$, $p = 0,975$. Võrdluses RKP-ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades töötavate õpetajate motivatsiooni keskkonnahoidlikuks käitumiseks ei näidanud enamik väidetest statistiliselt olulisi erinevusi kahe rühma vahel ($p > 0,05$). Ainus statistiline oluline erinevus esines väites „Käitun keskkonda hoidvalt, sest soovin vältida teiste halvaks panu“ kus RKP-ga liitunud õpetajad andsid kõrgema hinnangu 21,3% (n = 61) kui mitteliitunud õpetajad 13,5% (n = 89). Mann-Whitney U testi tulemused näitavad, et erinevus kahe rühma vahel oli statistiliselt oluline $U = 3221,000$; $p = 0,045$.

Õpetajate poolt läbiviidavate keskkonnaalaste tegevuste sageduses esines mõningaid erinevusi RKP-ga liitunud või mitteliitunud lasteaedade vahel. Kõige suurem statistiliselt oluline erinevus ilmnis keskkonnamängude läbi viimises ($U = 2066,000$; $p = 0,011$), mida mitteliitunud õpetajad hindasid sagedasemaks ($M = 3,82$; $SD = 1,22$) kui liitunud õpetajad ($M = 3,31$; $SD = 1,19$). Taimede kasvatamises andsid samuti mitteliitunud õpetajad kõrgema hinnangu ($M = 4,23$; $SD = 1,42$) kui liitunud õpetajad ($M = 3,62$; $SD = 1,64$) ning erinevus oli statistiliselt oluline ($U = 2144,500$; $p = 0,011$). Ülejäänud viie tegevuse puhul statistiliselt olulised erinevused puudusid ($p > 0,05$).

4. Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, millised on lasteaiaõpetajate keskkonnaalased hoiakud ja õppekasvatustegevused ning milliseid muutusi on kaasa toonud Rohelise kooli programmiga liitumine. Järgnevas osas käsitletakse olulisemaid tulemusi uurimisküsimuste põhjal ning analüüsitakse neid varasemate uuringutele ja teooriatele tuginedes.

Esimese uurimisküsimusega soovisid töö autorid teada saada, millised on lasteaiaõpetajate keskkonnaalased hoiakud ja keskkonnateadlikkus nende endi hinnangul. Vastanute hinnangul on keskkonnateadlik inimene eelkõige hooliv, loodust kaitsev ja vastutustundlik tarbija, kes sorteerib jäätmeid, langetab läbimõeldud tarbimisotsuseid ning väldib liigset raiskamist. Enamik õpetajaid mõistavad keskkonnateadlikkust kui terviklikku hoiakut, mis väljendub igapäevastes valikutes, mitte ainult konkreetsetes õppe- või kasvatustegevustes. Enda keskkonnateadlikkust hindasid õpetajad kõrgeks, mis näitab tugevat sisemist motivatsiooni olla keskkonnateemade käsitlemisel eeskujuks. Oma hoiakute mõju laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel tunnetasid suur osa õpetajatest olulisena, mis kinnitab ka varasemates uuringutes on välja toodud seisukohti (Abbas, 2020; Borg & Samuelsson, 2022; Buldur & Ömeroğlu, 2018). Vaid väike osa vastanutest arvas, et nende hoiak mõjutab lapsi vähesel määral, või ei osanud mõju suurust hinnata, mis võib viidata kas enesekindluse puudumisele või ebapiisavale ettevalmistusele keskkonnateemade käsitlemisel (Skarstein & Ugelstad, 2020). Õpetaja hoiak ja eeskuju lasteaias mõjutavad tugevalt laste keskkonnateadlikkust. Nii Bandura (1977) sotsiaalse õppimise teooria kui ka mitmed varasemad uuringud näitavad, et õpetajate positiivne suhtumine ja teadlik tegutsemine keskkonnaküsimustes mängivad olulist rolli laste säästva mõtteviisi kujunemisel (Tropp & Saat, 2008; Türkoğlu, 2019; Yurttaş *et al.*, 2022). Kokkuvõtteks näitasid tulemused, et suur osa õpetajatest pidas keskkonnaharidust väga oluliseks ning nägi enda rolli keskkonnateadlikkuse edendamisel märkimisväärseksena.

Teise uurimisküsimusega sooviti leida vastust, milliseid õppe- ja kasvatustegevusi kasutavad õpetajad laste keskkonnateadlikkuse toetamiseks koolieelses eas. Alustuseks uurisime, kui oluliseks õpetajad peavad keskkonnateadlikkuse kujundamist. Uuringu tulemused näitavad, et õpetajad peavad keskkonnateadlikkuse kujundamist koolieelses eas väga oluliseks. Seda seisukohta toetavad varasemad uuringud, kus on rõhutatud, et varakult omandatud teadmised loovad aluse hilisemale keskkonnahoidlikule käitumisele (Abbas, 2020; Lace-Jeruma & Birzina, 2019). Keskkonnateemade lõimimine alusharidusse on õpetajate seas aktsepteeritud ja väärtustatud ning oma rolli laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel tajuvad vastanud õpetajad eelkõige aktiivse kaasosalejana, toetades laste iseseisvat uurimist ja avastamist. Õppeprotsessis väärtustatakse lapsekesksust rohkem kui õpetaja juhtivat rolli, mis viitab laste iseseisvust toetavale pedagoogilisele hoiakule (Mahat *et al.*, 2019; Tuuling, 2013). See lähenemine on kooskõlas arusaamaga, et õppimine toimub praktilise kogemuse kaudu ning õpetaja loodud keskkond ja hoiakud mängivad keskkonnahariduse kujundamisel võtmerolli (Borg & Samuelsson, 2022).

Lasteaegades enim kasutatavad tegevused olid seotud praktilise kogemuse (taimede kasvatamine ja prügi sorteerimine) ja otsese looduskeskkonnaga (loodusvaatlus, õuesõppe), mis võimaldavad lastel vahetult kogeda ja mõista looduskeskkonna protsesse, arendades samal ajal tähelepanu, hoolivust ja vastutustunnet (Girgin & Yüksel, 2020; Torquati *et al.*, 2013). Paljud õpetajad lõimisid keskkonnateemasid ka igapäevastesse tegevustesse, näiteks säästvasse tarbimisse (vesi, energia). Seega võib järeldada, et õpetajad arendavad laste keskkonnateadlikkust mitmekesiste ja praktiliste tegevuste kaudu. Lisaks vahetule kokkupuutele loodusega toetatakse säästvat eluviisi ka igapäevaste harjumuste kujundamise. Enamik vastajaid andis keskkonnateemaliste tegevuste mõjule maksimaalse või sellele lähedase hinnangu, mis näitab tugevat usku selliste tegevuste olulisusesse. See toetab seisukohta, et praktilised, sisukad ja keskkonnaga seotud tegevused mängivad olulist rolli laste väärtushinnangute kujundamisel (Lace-Jeruma & Birzina, 2019).

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti teada saada õpetajate hinnanguid RKP- ga liitumisega kaasnenud muutustele laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Läbiviidud uuringust järeldati, et RKP mõjutas õpetajate keskkonnaalaseid teadmisi ja tegevusi lasteaias valdavalt positiivselt. Umbes kaks kolmandikku õpetajatest märkisid, et on tajunud muutusi kas oluliselt või mõningal määral, väiksem osa õpetajatest ei märganud muutust. See võib olla seotud lühikese osalemise või sellega, et keskkonnateemad olid juba varasemalt lasteaias fookuses. Vastused „ei oska öelda“, võivad viidata ka vähesele kaasatusele või ebapiisavale informeeritusele programmi sisust ja eesmärkidest. Õpetajate ebakindlus ja piiratud teadlikkus võib vähendada nende valmisolekut

keskkonnateemadega järjepidevalt tegeleda, mistõttu on teadlikkuse tõstmine ja metoodiline tugi programmi rakendamisel on määrava tähtsusega (Constantin *et al.*, 2024; Jõgi *et al.*, 2024).

Hinnates keskkonnaalaseid tegevusi peale RKP-ga liitumist, ilmnes, et programm on suurendanud õpetajate teadlikkust, pakkunud uusi ideid ja rikastanud õppeprotsessi keskkonnateemaliste tegevustega, mis on kooskõlas varasemate uuringutega, kus järeldati, et programmid nagu RKP aitavad õpetajatel keskkonnateemasid süstemaatilisemalt ja teadlikumalt käsitleda (Andreou, 2020; Gough *et al.*, 2020). Õpetajad kirjeldasid uusi tegevused, mida RKP-ga liitumine kaasa toonud. Kvantitatiivne sisuanalüüs näitas, et oluliselt rohkem on kasutusele võetud praktilised ja otseselt loodusega seotud tegevused, näiteks aiandus ja komposteerimine ning prügisorteerimine ja korjamine, mis toetab väidet nende tegevuste tõhususest laste käitumismustrite kujundamisel (Torquati *et al.*, 2013). Tulemustest selgus, et RKP toetab mitmekülgset laste keskkonnateadlikkuse ja jätkusuutlike harjumuste kujunemist. Eriti tõuseb esile laste teadlikkuse kasv, prügi sorteerimise ja korjamise oskuste areng ning huvi suurenemine looduse vastu. Samuti on täheldatav laste suurem osalus keskkonnateemalistes tegevustes ja aruteludes ning lisaks laste teadlikkusele soodustab RKP ka personali ja lapsevanemate suuremat kaasatust keskkonnateemadesse. Enamik õpetajatest näevad programmi olulise toetajana laste jätkusuutlike harjumuste kujunemisel pikemas perspektiivis. Kokkuvõttes saab tulemustest järeldada, et RKP on tõhus vahend nii laste keskkonnaalaste teadmiste kui ka väärtushoiakute kujundamisel (Gough *et al.*, 2020; Türkoğlu, 2019).

Neljanda uurimisküsimusega sooviti teada saada, millised erinevused esinevad õpetajate hoiakutes ja õppetegevustes RKP-ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades. Võrdlusest selgus, et RKP-ga liitunud ja mitteliitunud õpetajate hoiakutes keskkonda ei esinenud olulisi statistilisi erinevusi. Tulemustest võib järeldada, et RKP ei pruugi oluliselt mõjutada õpetajate üldist suhtumist keskkonnateemadesse, mis on kooskõlas varasemate teooriatega, mille kohaselt õpetajate hoiakud kujunevad pigem varasemate kogemuste, väärtushinnangute ja isikliku eeskuju kaudu (Ardoin & Bowers, 2020). Võrdlus RKP-ga liitunud ja mitteliitunud lasteaedade õpetajate motivatsioonis keskkonnahoidlikuks käitumiseks näitas, et ainsaks statistiliselt oluliseks erinevuseks oli väide „Käitun keskkonda hoidvalt, sest soovin vältida teiste halvaks panu“, mille puhul RKP-ga liitunud õpetajad andsid kõrgema hinnangu. Üldiselt näitasid mõlema rühma tulemused, et õpetajate hinnangul on keskkonnasäästliku käitumise kujunemisel olulisemad isiklikud väärtushinnangud ja positiivsed emotsionaalsed kogemused kui väline surve või soov saada tunnustust, mida kinnitavad ka varasemad teooriad (Grodzińska-Jurczak *et al.*, 2006; Kikas, 2009). Keskkonnategevuste sageduste võrdlus näitas, et kõrgem keskmine ei pruugi tähendada süsteemsemat lähenemist. RKP-ga liitunud õpetajate vastused olid ühtlasemad ja koondusid

keskmise sageduse ümber, samas kui mitteliitunute vastused hajusid rohkem. See võib viidata, et RKP-ga liitunud lasteaedades on keskkonnaalased tegevused rohkem läbimõeldud ja järjepidevamad, kuid mitte sagedasemad. Kuna enamik vastajatest töötasid RKP-ga mitteliitunud lasteaias, võisid keskmised tulemused kalduda selle rühma poole. Arvestades valimi jaotust ning asjaolu, et kõik andmed põhinevad õpetajate isiklikel hinnangutel, mis võivad varieeruda sõltuvalt tõlgendusest ja kogemustest, tuleks tulemusi käsitleda ettevaatlikult. Tulemustest võib järeldada, et nii RKP-ga liitunud kui mitteliitunud lasteaedade õpetajad pidasid keskkonnaharidust oluliseks. Võrdlusest selgus, et RKP toetab järjepidevamat ja süsteemsemat tegutsemist ning mitmekesisemate tegevuste rakendamist, mis on kooskõlas varasemate uuringute järeldustega (Constantin *et al.*, 2024; Girgini & Yüksel, 2020; Gough *et al.*, 2020; Heng *et al.*, 2024) programmi positiivsest mõjust õpikeskkonnale ning mitteliitunud lasteaedade kirjeldatud tegevused olid sagedamini juhuslikud ja vähem süsteemsemad.

Kokkuvõttes kinnitab uurimistöö, et RKP võib olla oluline tugi laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel koolieelses eas, toetades nii keskkonnaalaste õppe- ja kasvatustegevuste süsteemsemat rakendamist, kui ka laste vastutustundlike ja jätkusuutlike harjumuste kujundamist.

4.1. Töö piirangud, praktiline väärtus ja soovitused edasisteks uuringuteks

Uuringu tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada teatud piirangutega. Kuigi andmeid koguti üle Eesti ($N = 150$), oli RKP-ga liitunud õpetajate osakaal väiksem ($n = 61$) kui mitteliitunute hulk ($n = 89$), see jaotus võis mõjutada mõningal määral tulemuste kujunemist. Lisaks e-kirjadele jagati küsimustikku ka Facebooki gruppides „Lasteaednike ideed“ ja „Õpetajalt õpetajale“, mis võis mõjutada valimit, sest tõenäoliselt võisid küsimustikule vastata keskkonnateemadest rohkem huvitatud õpetajad. Arvestades, et osa vastajaid kaasati mugavusvalimi kaudu, ei saa tulemusi üldistada kogu Eesti lasteaiaõpetajatele. Töö praktiline väärtus seisneb õpetajate kogemustel ja hinnangutel, mis võimaldab analüüsida keskkonnahariduse toetamise võimalusi ning tõstab teadlikkust õpetajate rolli olulisusest laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Uurimistulemused võivad olla kasulikud RKP hindamisel ja edasiarendamisel ning võib pakkuda teavet koolieelsete lasteasutuste juhtidele, õpetajatele ja hariduskorraldajatele keskkonnahariduse rakendamise hetkeseisu, toetavate tegurite ning arengu võimaluste kohta.

Edaspidistes uuringutes oleks soovitatav lisaks kvantitatiivsele küsimustikule viia läbi kvalitatiivseid intervjuusid, et paremini mõista keskkonnahariduse rakendamise kogemusi, tõlgendusi ja võimalikke takistusi. Samuti oleks vajalik uurida õpetajate valmidust keerulisemate keskkonnateemade käsitlemiseks ning kaardistada nende koolitusvajadusi, et toetada keskkonnahariduse järjepidevat ja sisukat rakendamist koolieelses eas.

Tänuõnad

Täname siiralt oma juhendajat Aigi Kikkast ja Karmen Kalki asjatundliku ja toetava juhendamise eest. Samuti oleme tänulikud kõigile, kes on andnud oma panuse meie lõputöö valmimisse – olgu see siis suunamise, küsimustiku edastamise või vastamise kaudu. Ilma teie abita poleks see töö saanud teoks. Suur tänu ka meie lähedastele, kelle toetus ja usk meisse on olnud hindamatu.

Autorsuse kinnitus

Kinnitame, et oleme koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega. Autorite koostöö oli pidev, töötati ühisdokumendiga ning mõlemad panustasid võrdselt teooria läbitöötamisse, peatükkide kirjutamisse, andmete kodeerimisse ja tabelite koostamisse.

Külli Rööand, Aivi Mänd

/allkirjastatud digitaalselt/

kuupäev

Kasutatud kirjandus

- Abbas, Z. (2020). *The role of teaching methods in promoting environmental education in kindergarten: A comparative analysis of Turkey and Norway*. University of Stavanger, Norway. <https://hdl.handle.net/11250/2717107>
- Andreou, N. (2020). Towards a generation of sustainability leaders: Eco-Schools as a global green school movement for transformative education. In A. Gough, J. C.-K. Lee, & E. P. K. Tsang (Eds.), *Green schools globally: Stories of impact on education for sustainable development* (pp. 51–65). Springer. <https://www.researchgate.net/publication/344007195>
- Ardoin, N. M., & Bowers, A. W. (2020). Early childhood environmental education: A systematic review of the research literature. *Educational Research Review*, 31, 100353. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100353>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
https://www.asecib.ase.ro/mps/Bandura_SocialLearningTheory.pdf
- Borg, F. (2019). A case study of a Green Flag-certified preschool in Sweden. *Hungarian Educational Research Journal*, 9(4), 607–627. <https://doi.org/10.1556/063.9.2019.4.52>
- Borg, F., & Samuelsson, I. P. (2022). Preschool children's agency in education for sustainability: The case of Sweden. *European Early Childhood Education Research Journal*, 30(1), 147–163. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2022.2026439>
- Brügge, B., & Szczepanski, A. (2008). Pedagoogika ja juhtimine. B. Brügge, M. Glanz, & K. Sandell (toim), *Õuesõpe*, 27–55. Kirjastus Ilo.
- Buldur, A., & Ömeroğlu, E. (2018). An Examination of the Relationship between Pre-school Children's and Their Teachers' Attitudes and Awareness towards the Environment. *Journal of Education and Learning*, 7(2), 221–229. <https://doi.org/10.5539/jel.v7n2p221>
- Bulut, A. (2020). Teacher opinions about children's awareness of zero-waste and recycling in the pre-school education years. *Review of International Geographical Education*, 10(3), 351–372. <https://doi.org/10.33403/rigeo.689426>
- Constantin, F.-V., Oprea, T.-M., Opricescu, C., Ştefan, I., & Vechiu, T.-M. (2024). Teachers' attitudes towards the implementation and involvement in green activities at preschool level. *Journal of Education, Society & Multiculturalism*, 2024(11), 164-184. <https://doi.org/10.2478/jesm-2024-001>
- Eesti Hariduse Infosüsteem* (EHIS). (2023). <https://www.ehis.ee/>

- Erşan, Ş., & Öner, S. (2022). Attitudes and Opinions of Preschool Teacher Candidates on Environmental Awareness. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(19), 1718–1746. <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.503>
- Girgin, S., & Yüksel, Y. (2020). Comparison of Students at Eco-schools, Eco-Schools With Green Flag And Ordinary Primary Schools in terms of Environmental Literacy. *Special Topics in Science Education Research* (pp. 35-55).
<https://www.researchgate.net/publication/342960801>
- Gough, A., Lee, J. C.-K., & Tsang, E. P. K. (Eds). (2020). Green Schools Globally: Stories of Impact on Education for Sustainable Development. *Springer International Publishing*.
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-46820-0>
- Grodzińska-Jurczak, M., Stepska, A., Nieszporek, K., & Bryda, G. (2006). Perception of Environmental Problems Among Pre-school Children in Poland. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 15(1), 62–76.
<https://doi.org/10.2167/irgee187.0>
- JASP Team. (2025). JASP (Version 0.19.3) [Tarkvara]. <https://jasp-stats.org/>
- Jõgi, K., Kikkas, A., & Kiisk, M. (2024). Õpetajate hinnangud oma teadmiste ning arvamused kliimamuutustest ja teema käsitlemisvõimalustest lasteaias. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 12(2), 109–131.
- Heng, S. Y. B., Phang, A., & Siew, S. K. (2024). Preschool teachers' perceptions on classroom practices to sustain environmental education development. *Journal of Humanities and Social Sciences Research*, 6(1), 64 – 75 (2024).
- Karama, M. J. (2016). A comparative survey of environmental education goals between the UNESCO framework and 10th grade Palestine curriculum. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 8(2), 1-17
- Kavak, Ş., & Deretarla Gül, E. (2023). Examination of preschool teachers' environmental attitudes in terms of different variables. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 12(4), 813–819. <https://doi.org/10.14686/buefad.1344866>
- Kikas, Ü. (2009). *Keskkond õpetab. Milleks meile keskkonnaharidus?* AS Ecoprint.
<http://www.digar.ee/id/nlib-digar:123782>
- Kliimaministeerium. (s.a.).* <https://kliimaministeerium.ee/>
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 23, 152.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/122032023005>
- Lace-Jeruma, L., & Birzina, R. (2019). The improvement of eco-school students' environmental awareness in the context of education for sustainable development. In Proceedings of the

- International Scientific Conference "Rural Environment. Education. Personality" (REEP) (Vol. 12, pp. 77–85). *Latvia University of Life Sciences and Technologies*.
<https://doi.org/10.22616/REEP.2019.010>
- Loodusveeb. Keskkonnaharidus*. (2024). <https://loodusveeb.ee/et/themes/teemad/keskkonnaharidus>
- Mahat, H., Hashim, M., Saleh, Y., Nayan, N., & Norkhaidi, S. B. (2019). Environmental Sustainability Knowledge, Attitude and Practices among Pre-school Students. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 286(1), 012003. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/286/1/012003>
- Mayring, P. (2022). *QCAmap: Software for qualitative content analysis* [Arvutitarkvara].
<https://www.qcamap.org>
- Rohelise kooli programm. (s.a.)*. <https://www.tartuloodusmaja.ee/roheline-kool/>
- Rämmer, A. (2014). *Valimid*. <http://samm.ut.ee/valimid>
- Skarstein, T. H., & Skarstein, F. (2020). Curious children and knowledgeable adults – early childhood student-teachers' species identification skills and their views on the importance of species knowledge. *International Journal of Science Education*, 42(2), 310–328.
<https://doi.org/10.1080/09500693.2019.1710782>
- Skarstein, T. H., & Ugelstad, I. B. (2020). Outdoors as an arena for science learning and physical education in kindergarten. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(6), 923–938. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1836590>
- Somwaru, L. (2016). The Green School: A sustainable approach towards environmental education: Case study: A cooperation between the Suriname Conservation Foundation (SCF) State Oil Foundation for Community Development and the Suriname Waste Management Foundation (SUWAMA). *Brazilian Journal of Science and Technology*, 3(1), 10.
<https://doi.org/10.1186/s40552-016-0023-6>
- Tartu Ülikooli eetikakeskus. (2023). *Hea teadustava*. 2. Tr. Tartu Ülikooli eetikakeskus.
- Tallinna Ülikool & Turu-uuringute AS. (2024). *Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring*. Kliimaministeerium. www.turu-uuringute.eu
- Timoštšuk, I. (2010). Looduskeskkonnaga seotud väärtused ja nende kujunemine koolieelses eas. *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatust lasteaias* (lk 57–62). Tartu Ülikooli eetikakeskus.
- Toprak, P., Algan, K., Aliç, Ü., Akıncı Aslan, D., & Eroğlu, G. (2023). Examination of environmental thinking and behavior of preschool teachers in terms of different variables. *Journal of Primary Education*, 19(1), 6–15. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.19.1>

- Torquati, J., Cutler, K., Gilkerson, D., & Sarver, S. (2013). Early Childhood Educators' Perceptions of Nature, Science, and Environmental Education. *Early Education & Development, 24*(5), 721–743. <https://doi.org/10.1080/10409289.2012.725383>
- Tropp, K. & Saat, H. (2008). Sotsiaalsete oskuste areng. E. Kikas (toim.), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 53–76). Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tuuling L. (2018). Õuesõppe rakendamine lasteaias. K. Nugin, & T. Õun (koost), *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias. Lapse arengut toetav õpikeskkond* (lk 115-151). Atlex OÜ.
- Türkoğlu, B. (2019). Opinions of Preschool Teachers and Pre-Service Teachers on Environmental Education and Environmental Awareness for Sustainable Development in the Preschool Period. *Sustainability, 11*(18), 4925. <https://doi.org/10.3390/su11184925>
- Yalcin, F. A., Yalcin, M., Bozan, S., & Gecikli, E. (2016). Preschool Teachers' Views of Environmental Education. *Journal of Bayburt Education Faculty, 11*(2), 634-642.
- Yurttas, A., Erdaş Kartal, E., & Çağlar, A. (2022). Investigating the attitudes of preschool teacher candidates to the environment in terms of various variables. *Journal of Primary Education, 15*(6), 6–22.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations. <https://sdgs.un.org/goals>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool

Lisad

Lisa 1. Veebipõhine küsimustik

Lugupeetud lasteaiaõpetaja!

Oleme Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava 3. kursuse tudengid Külli Rõand ja Aivi Mänd. Palume Teie abi välja selgitamiseks lasteaiaõpetajate keskkonnaalaseid hoiakuid ja õppekasvatustegevusi Rohelise kooli programmiga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades.

Oleme Teile väga tänulikud, kui leiate aega alljärgneva küsimustiku täitmiseks. Küsitlus on anonüümne, vastuseid ei seostata Teie isiku ega lasteaiaaga. Küsimustik sisaldab 23 küsimust ja sellele vastamine võtab aega ligikaudu 15 minutit. Esitatud küsimustele pole õigeid ega valesid vastuseid, meid huvitavad Teie hinnangud ja kogemused. Küsimustikust saadud andmeid kasutatakse ainult lõputöö uurimuse koostamiseks. Vastuseid säilitatakse kuni bakalaureusetöö kaitsmiseni.

Palun vastake hiljemalt 10.veebruariks 2025. Lisaküsimuste tekkimise korral saate meiega ühendust võtta e-maili teel.

Täname Teid koostöö eest.

TÜ Koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala tudengid

TAUSTANDMED

1. Teie vanus :

- kuni -24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55 ja/või rohkem

2. Teie haridustase:

- Põhiharidus
- Keskharidus
- Kutsekeskharidus
- Rakenduslik kõrgharidus

- Kõrgharidus
- muu

3. Mitu aastat olete töötanud lasteaiaõpetajana?

- alla ühe aasta
- 1-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11-15 aastat
- enam kui 15 aastat

4. Missuguses maakonnas asub Teie lasteaed?

- Harjumaa
- Hiiumaa
- Ida-Virumaa
- Järvamaa
- Jõgevamaa
- Lääne-Virumaa
- Läänemaa
- Pärnumaa
- Põlvamaa
- Raplamaa
- Saaremaa
- Tartumaa
- Valgamaa
- Viljandimaa
- Võrumaa

5. Millises lasteaias te töötate?

Palun valige **ainult üks järgnevatest:**

- maapiirkonna lasteaed
- linnalasteaed
- muu lasteaed

6. Teie lasteaed on:

- Liitunud Rohelise kooliga
- Ei ole liitunud

PÕHIKÜSIMUSED: keskkonnaalased hoiakud

Selle osa küsimustega soovime teada saada, millised on lasteaiaõpetajate teadlikkus ja hoiakud ning kuidas need mõjutavad laste keskkonnateadlikkuse kujundamist.

7. a) Millised omadused iseloomustavad teie hinnangul keskkonnateadlikku inimest?

---

b) Andke hinnang enda keskkonnateadlikkusele (skaalal 1-10).

(1- ei mõjuta, 10- mõjutab oluliselt)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kuidas teie hinnangul õpetaja hoiak keskkonda mõjutab laste keskkonnateadlikkuse kujunemist?

(valige üks vastuse variant)

- Ei mõjuta üldse
- Mõjutab vähesel määral
- Mõjutab oluliselt
- Ei oska öelda

9. Kuidas hindate väiteid, mis kirjeldavad teie motivatsiooni keskkonnahoidlikuks käitumiseks?

(Anna igas reas hinnang 6-palli skaalal, kus 6=täiesti nõus ja 1=üldse ei ole nõus)

Täiesti nõus; Nõus; Pigem ei ole nõus; Ei ole nõus; Üldse ei ole nõus

1. Pean keskkonda hoidvat käitumist oluliseks
2. Tunnen ennast hästi, kui panustan keskkonna heaks
3. Tunnen end halvasti, kui ei tee midagi keskkonna heaks

Taaskasutus ja ringlussevõtt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Säästliku tarbimise õpetamine	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Loodusfilmide ja raamatute vaatamine	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Milliseid keskkonnaalaseid tegevusi olete lastega veel teinud?

---

14. Kuidas hindate keskkonnateemaliste tegevuste mõju laste keskkonnateadlikkuse kujunemisel?

Märkige üks variant skaalal 1-5!

(1 – väga väike mõju, 5 – väga suur mõju).

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

15. Kui teie lasteaed ei ole liitunud Rohelise Kooli programmiga, siis millised on peamised põhjused? Kui teie lasteaed on liitunud Rohelise Kooli programmiga, siis liikuge edasi 17. küsimuse juurde.

- Rahaliste ressursside puudumine
- Ajaressursi puudumine
- Ebasobivad teemad
- Õpetajate vähene huvi
- Ei pea oluliseks
- Ei oska öelda

16. Kas olete kaalunud tulevikus programmiga liitumist?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

Rohelise kooliga liitunud lasteaiad

Viimase osa küsimused on neile, kes on liitunud Rohelise kooli programmiga.

Selle osa küsimustega soovime teada saada, kas ja kuidas toetab Rohelise kooli programmiga liitumine teie keskkonnavalaseid teadmisi ja õppetegevusi.

KUI TEIE LASTEAED EI OLE LIITUNUD ROHELISE KOOLI PROGRAMMIGA SIIS LIKUGE JÄRGMISELE LEHELE.

17. Kas Rohelise kooli programmiga liitumine on muutnud teie keskkonnavalaseid teadmisi ja tegevusi lasteaias (võrdluses enne ja pärast liitumist)? Rohelise Kooli programmi mõju

hindamiseks esitati valikvastustega küsimus nelja vastusevariandiga.

- Jah, oluliselt
- Jah, mõningal määral
- Ei ole märgatavat muutust
- Ei oska öelda
- Muu

18. Kuidas on Rohelise Kooli programm muutnud teie lasteaias keskkonnavalast tegevust?

(valige kõik sobivad).

- Suurendanud laste ja personali teadlikkust keskkonnateemadest
- Toonud juurde uusi tegevusi ja praktilisi tegevusi õppeprotsessi
- Parandanud laste kaasatust keskkonnateemadesse
- Parandanud laste keskkonnahoiu järgimist
- Toetanud jätkusuutlikke harjumusi igapäevastes tegevustes
- Kaasanud lapsevanemaid keskkonnavalastesse tegevustesse

19. Milliseid keskkonda hoidvaid tegevusi viite läbi Rohelise kooli programmiga liitumise raames, mida varem ei teinud?

---

20. Kas Rohelise kooli programmiga liitumine (võrreldes ajaga enne liitumist) on muutnud laste keskkonnahoidlikku käitumist ja jätkusuutlikke harjumusi?

- Jah
- Ei

21. Kuidas Rohelise Kooli programm on mõjutanud laste keskkonnateadlikkust ja jätkusuutlikke harjumusi igapäevaelus?

(valige kõik sobivad)

- Lapsed teadvustavad prügi sorteerimise tähtsust
- Lapsed tunnevad rohkem huvi loodushoiuteemade vastu
- Lapsed säästavad teadlikumalt vett ja energiat
- Lapsed osalevad innukamalt loodusega seotud õpitegevustes
- Lapsed arutlevad keskkonnaküsimuste üle ja jagavad neid teadmisi ka kodus
- Ei oska öelda

22. Palun kirjeldage, milline on olnud teie arvates Rohelise Kooli programmi kõige olulisem mõju laste keskkonnateadlikkusele ja harjumustele?

---

23. Kas tunnete, et Rohelise kooli programm toetab laste jätkusuutlike harjumuste kujunemist pikemas perspektiivis?

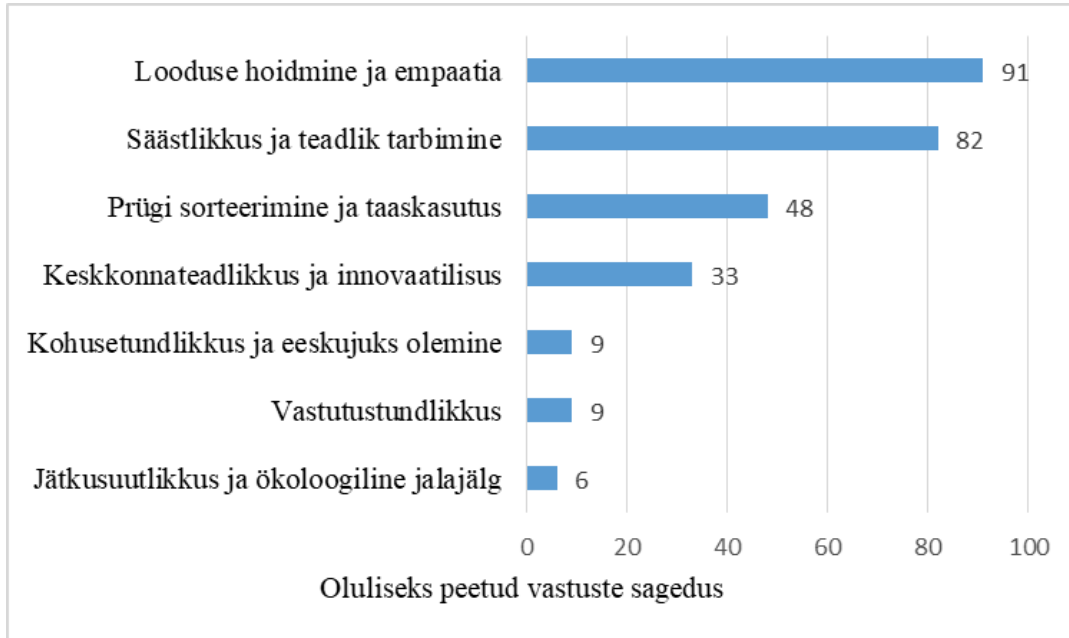
- Jah
- Ei

Täname, et leidsite aega küsitluses osaleda!

Teie vastused on väga väärtuslikud ja aitavad kaasa laste keskkonnateadlikkuse edendamisele. Kui Teil on lisaküsimusi või soovite küsitluse tulemustest rohkem teada saada võtke meiega ühendust.

Lisa 2. Õpetajate keskkonnaalased hoiakud.

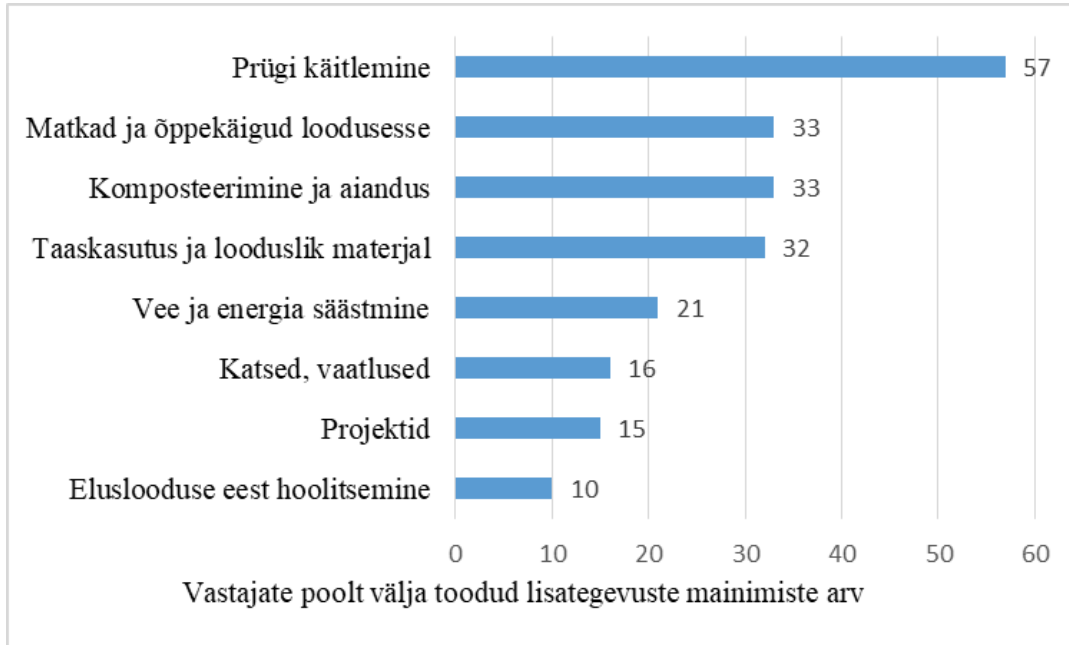
Joonis 1. Õpetajate hinnangul keskkonnateadlikku inimest iseloomustavad omadused

Märkused: Vastajad said välja tuua mitu omadust, mistõttu vastuste koguarv ($n=278$) ületab valimi suuruse ($N = 150$).

Lisa 3. Keskkonnaalased õppe- ja kasvatustegevused

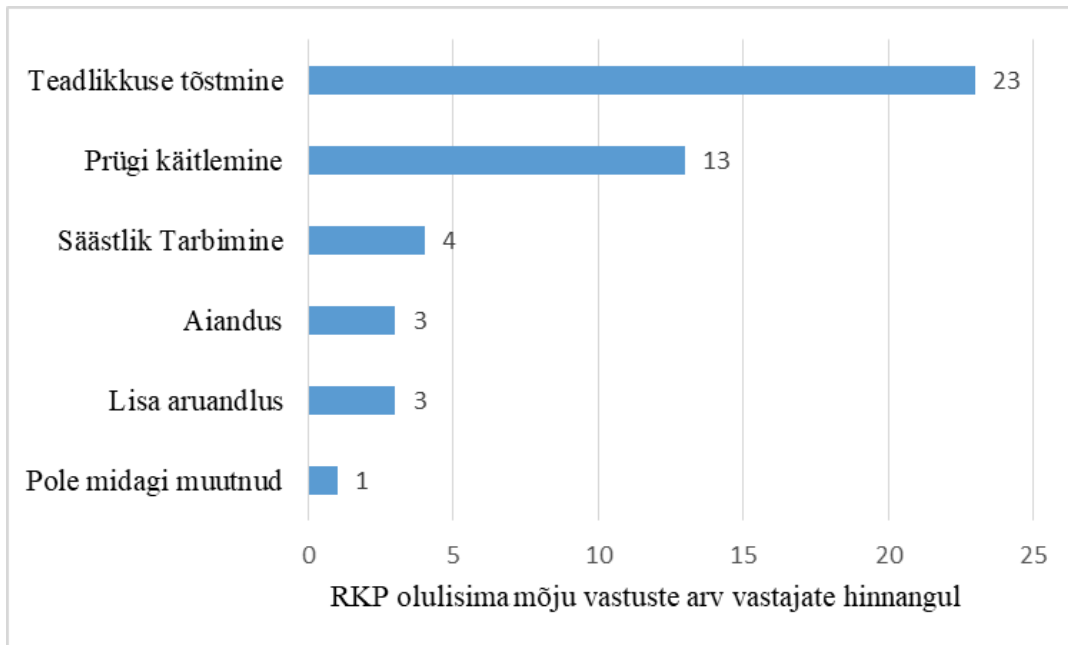
Joonis 2. Keskkonnaalased tegevused, mida tehakse lisaks eelmisel joonisel väljatoodutele (n = 111)

Märkus: Vastajad said nimetada mitu tegevust, mistõttu lisategevuste koguarv (n = 217) ületab vastajate arvu (n = 111).

Lisa 4. Rohelise kooliga liitunud lasteaiad

Joonis 4. Õpetajate hinnangud RKP olulisemale mõjule laste keskkonnateadlikkusele ja harjumuste kujunemisele (n= 47)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Külli Rõand ja Aivi Mänd,

1. Anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose “Lasteaiaõpetajate keskkonnaalased hoiakud ja õppekasvatustegevused rohelise kooli programmiga liitunud ja mitteliitunud lasteaedades”, mille juhendaja on TÜ loodusteaduste didaktika nooremlektor Aigi Kikkas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi ADA kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autoritele viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autoritele.
4. Kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku me teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Külli Rõand ja Aivi Mänd

/digitaalselt allkirjastatud/ ----05.2025